

۹۱۵۷۸۴۷

بِسْمِ اللّٰهِ

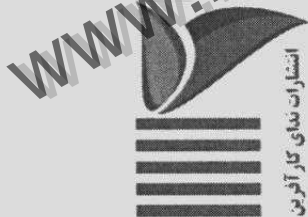
اعتیاد و سبک‌های مقابله دینی

www.ketab.ir

نویسنده:

صادق رازی

سرشناسه	:	رازی، صادق، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	:	اعتیاد و سبک‌های مقابله دینی / نویسنده صادق رازی.
مشخصات نشر	:	تهران: ندای کارآفرین، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۲ ص.
شابک	:	978-600-482716-4
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	اعتیاد -- پیشگیری -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	:	Drug addiction -- Prevention -- Religious aspects -- Islam
موضوع	:	اعتیاد -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	:	Drug addiction -- Religious aspects -- Islam
موضوع	:	مواد مخدر -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	:	Narcotics -- Qur'anic teaching
موضوع	:	اعتیاد -- درمان
موضوع	:	Drug addiction -- Treatment
رده بندی کنگره	:	۲/۱۹۴BP
رده بندی دیویی	:	۶۳۴/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۳۸۱۸۰۷
وضعیت رکورد	:	فیبا

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، نبش کوچه انوری، پلاک ۲۹

تلفن: ۶۶۴۰۲۷۲۲

www.NedayeKarafarin.ir

اعتیاد و سبک‌های مقابله دینی

صادق رازی

صفحه آرا: اکرم ملک نژاد - طراح جلد: رضا کاوه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹ - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۴-۷۱۶-۴۸۲-۶۰۰-۹۷۸- قیمت: ۲۹۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۱۳	فصل اول: اعتیاد
۱۵	تاریخچه اعتیاد
۱۶	چه وقت می‌گوییم کسی دچار اعتیاد است؟
۱۷	تعاریف اصطلاحات و مفاهیم
۲۳	محرومیت یا ترک
۲۷	انواع روان‌گردان‌ها و ویژگی‌ها و آثار
۲۷	داروها و موادمخدر (افیون‌ها)
۲۷	آثار افیونها
۲۸	وابستگی به مواد افیونی (مخدر)
۳۰	آثار ماری‌جوآنا و حشیش
۳۱	نیکوتین و سیگار
۳۲	آثار نیکوتین
۳۵	فصل دوم: دین
۳۸	معانی دین در قرآن
۳۹	مفهوم اصطلاحی یا حقیقت دین
۴۱	دین حق و دین باطل
۴۲	آفق دینداری
۴۳	نقش محیط خانواده در گرایش به دین
۴۵	عوامل اصلی دین‌گرایی
۴۷	فصل سوم: رابطه توکل به خدا و حرمت خود
۵۰	اهمیت توکل به خدا
۵۱	کارکردهای روان‌شناختی مذهب و توکل به خدا
۵۱	نقش مذهب بر سلامت روان
۵۱	توکل به خدا و تحقیقات تجربی در زمینه اسنادهای مذهبی
۵۲	تبیین رابطه توکل به خدا با اسنادهای مذهبی
۵۲	طبقه‌بندی اسنادها و اسناد توکل مدارانه

۵۴	پیش بینی های اسناد مذهبی
۵۵	کارکرد مقابله ای و درمانی توکل به خدا
۵۵	توکل به خدا مقابله ای مذهبی
۵۶	کاربرد درمانی مذهب و توکل به خدا
۵۹	فصل چهارم: مقابله دینی در افراد معتاد و غیرمعتاد
۶۵	مقابله دینی
۶۶	کارکردهای مقابله
۶۹	اسلام و مقابله دینی
۷۷	فصل پنجم: پاداش و اعتیاد
۷۹	نورویبولوژی پاداش و اعتیاد
۸۰	اساس عصبی پاداش
۸۱	نقش دوپامین در القای پاداش
۸۲	روش های اندازه گیری پاداش
۸۳	تحمل، وابستگی و اعتیاد
۸۴	مکانیسم های مولکولی تحمل، وابستگی و استرم قطع او پیانها
۸۵	نظریه شخصیت گری
۸۷	سیستم های مغزی - رفتاری، ساختارهای زیستی شخصیت
۱۰۱	شخصیت و شرطی سازی
۱۰۲	نظریه آیزنک و قابلیت شرطی شدن در درونگردها و برونگردها
۱۰۶	اضطراب و زود انگیزگی
۱۱۱	منابع و مأخذ

مقدمه

مصرف مواد مخدر سابقه طولانی دارد و اقوام مختلف آن را به صورتهای گوناگون مورد استفاده قرار می‌دهند. اگر چه نحوه استفاده تأثیر مواد بر جسم و روان در اغلب موارد به لحاظ دارویی و درمانی است و هنوز هم مشتقات و ترکیبات برخی از مواد مخدر به عنوان داروهایی تسکین دهنده مورد استفاده قرار می‌گیرند. لیکن در دنیای امروزی افراد فقط تأثیرات روانی را در مصرف اینگونه مواد جستجو می‌کنند و هر روز بر تعداد مصرف کنندگان افزوده می‌گردد و مواد مخدر صورتهای پیچیده و متنوع به خود می‌گیرد. بدون تردید مصرف بی رویه و روزافزون مواد مخدر به عنوان یکی از بزرگترین مشکلات قرن حاضر تلقی می‌شود و در زمان‌های ناشی از آن در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی بسیار سنگین است. بطوری که تقریباً تمامی کشورهای جهان سعی دارند برنامه‌های را در جهت پیشگیری از اعتیاد و درمان معتادان به اجرا گذارند. (فدایی، ۱۳۶۸).

لطمه‌هایی که اعتیاد در مورد فرد معتاد، خانواده وی و جامعه در بر دارد شامل صدمه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، و حتی سیاسی باشد گفته شده است که هرگونه اعتیاد نوعی بازی، با زندگی و مرگ است اگر این بازی به اندازه کافی ادامه پیدا کند به نفع مرگ ما خواهد شد.

با توجه به راه‌های مقابله‌ای که تا کنون اعمال شده است، اعم از برخورد نظامی و تا مجرم اعلام کردن معتاد، نه تنها کاهشی در تقاضا به وجود نیامده بلکه شواهد موجود از افزایش تقاضا برای مصرف مواد مخدر حکایت دارد. آنچه مسلم است اعتیاد را نمی‌توان فقط با اتکا به روش‌های قهرآمیز، کنترل یا ریشه‌کن کرد. گرچه برخوردهای نظامی قطعاً یکی از راه‌های مقابله با این پدیده است، کنترل و ریشه‌کنی

آن به تدابیر علمی‌تری نیازمند است. (فدایی، ۱۳۶۸).

مشکل اعتیاد یکی از معضلات بهداشتی روانی اجتماعی جهان امروز است در طول بیست سال گذشته اعتیاد به داروهای قانونی و غیرقانونی بسیار فراگیر شده است و اکنون حاکی از مشکل جدی در سلامت جسمی روانی و اجتماعی است. و آمارهای منتشره از سوی سازمان‌های بین‌المللی بخصوص سازمان بهداشت جهانی کمیته کنترل جهانی مواد مخدر و سازمان یونسکو حاکی از افزایش فزاینده مصرف این مواد در سطح جهان است این مشکل امروز چنان خودنمایی میکند که هیچ کشوری نمیتواند خود را کاملاً مصون بداند میزان شیوع اعتیاد در ایران که پایه اصلی هر قضاوتی در باب محدوده و سرعت گسترش اعتیاد است به صراحت ممکن نیست. شاخصه‌های موجود مانند دستگیر شدگان مرتبط با مواد مخدر میزان کشفیات و تعداد پذیرفته شدگان در مراکز بازپروری و واحدهای سرپایی ترک اعتیاد حاکی از رشد فزاینده اعتیاد در سالهای اخیر است. در شرایط حاضر اعتیاد معضلی اجتماعی به حساب می‌آید که توجه بسیاری از محققان را در جهان برانگیخته است. ارائه نظریه‌های مختلف جامعه‌شناسی و روانشناختی از یک سو و توسعه تحقیقات در حال انجام برای کشف ابعاد مختلف این پدیده از سوی دیگر درک واقع بینانه‌ای به ما خواهد داد آموزه‌های این یافته‌ها بسیار روشن و برای مواجهه با اعتیاد راهگشاست. اولین آموزه و مهمترین آن تلقی جدیدی است که از اعتیاد فراهم آمده است. در این پژوهش محقق بدنبال این است که سبک‌های مقابله دینی مثبت و منفی و همچنین فعالیت سیستم‌های مغزی رفتاری به عنوان مثال مؤلفه روی‌آوری که به شکل‌های مختلف بیان شده است و شامل گرایش به پول غذا اعتیاد به مواد مصرف کردن کالاهای عمومی و... را بررسی نماید که مطمئناً تجربیات امروزی و دانش موجود راه‌حلهایی را برای این منظور پیشنهاد کرده است مهمترین نکته‌ای که اکنون باید درباره آن اندیشید بررسی عوامل زیربنایی رد این اختلال است. علیرغم آنکه هم شاهد پیامدهای زیانبار مصرف مواد هستیم کماکان آمارهای هشدار دهنده‌ای از اعتیاد گزارش می‌شود.

بررسی الگوی موج نمای الکتریکی در بزهداران یکی از راهبردهایی است که در چند دهه‌ی اخیر مورد نظر بوده است. ناهنجاری الگوی فعالیت الکتریکی مغز در این

افراد به دو صورت مشاهده شده است. یکی از ناهنجارها، وجود امواج «آهسته مغزی» است. چنان چه می‌توان گفت که امواج مغزی آنها شبیه امواج مغزی کودکان و بیانگر رشد نایافتگی مغزی است.

دومین ناهنجاری وجود خیزک‌هایی در امواج مغزی بزهکاران است. وجود این خیزکها با رفتار پرخاشگرانه و زود انگیخته ارتباط دارد به نحوی که در اغلب افرادی که مرتکب اعمال پرخاشگرانه می‌شود، این خیزکها مشهود بوده و این افراد درباره اعمال خود اظهار گناه یا نگرانی نمی‌کنند. توجه به این یافته‌ها نخست این احتمال را مطرح می‌سازد که قشر مغز در افراد بزهکار را از رشد یافتگی مطلوبی برخوردار نیست، بنابراین انتظار می‌رود با تحول یافتگی قشر مغز، رفتارها ضد اجتماعی آنان کاهش یابد. اگر چه برخی از پژوهشها نشان داده‌اند که به ویژه بین سنین ۳۰ تا ۴۰ سالگی بهبودهای شخص و معنا داری در افراد بزهکار ملاحظه شده است.

دین به عنوان یک شیوه و سبک زندگی، منبع حمایتی منابعی برای افراد فراهم کرده و آنها به انواع مهارت‌های مقابله‌ای کار آمد مجهز می‌سازد که در برخورد با استرس‌های زندگی کمک کننده هستند.

امروزه گسترش روز افزون مواد سوء مصرف آن به عنوان یک معضل اجتماعی در ابعاد جسمی و روانی قلمداد می‌شود به طوری که اعتیاد و عوارض ناشی از آن در زمره مهم‌ترین معضلات جامعه بشری به به شمار می‌آید که در علت شناسی آن، علل متفاوتی مطرح شده است از جمله عوامل این روان شناختی می‌توان به روش‌های مقابله ناکار آمد اشاره کرد.

درموارد زیادی از از جمعیت کشور ما را جوانان و نوجوانان تشکیل می‌دهند. سرمایه‌ای عظیم برای ملت‌ها که نقش مهمی در پیشرفت کشور می‌تواند ایفا نماید. به برکت انقلاب اسلامی، هویت دینی و گرایش معنوی آنها را در عنفوان جوانی دو چندان نمود. با ورود بیگانگان به عرصه کارزاد جهت نابودی این هویت مقدس و الهی صدور اندیشه‌های اغراقی در قالب فرقه‌هایی همچون اشوئ اکنکار، شیطان پرستی، سای بابا و... اوج گرفت. (علی آبادی ۱۳۹۰)

متأسفانه استفاده از مواد مخدر در بین گروه‌های شیطان پرست رواج زیادی دارد. بعضی از خوانندگان این گروه‌های شیطانی به جهت مصرف زیاد مواد مخدر جان

خود را از دست داده‌اند به دید بعضی از کارشناسان از دلایل شیوع مصرف مواد مخدر در میان جوانان و نوجوانان قرار می‌دهند این است که چون پخش کنندگان این مواد در جهان، رسانه‌ای برای تبلیغ کالای خانمان سوز خود ندارد آن را به رایگان و به مقدار بسیار در اختیار جوانان و نوجوانان قرار می‌دهند تا آنان با مصرف مواد آن را به دیگران عرضه بدارند اگر باورهای دینی در وجود آدمی تقویت گردد، انسان می‌کوشد تا با عمل به شریعت و دستورالعمل‌های دین که اسلام برای درستکاری معین نموده، رفتار خود را بر اساس آموزه‌های شرع مقدس متحول نماید و از خود ارزش‌های اخلاقی فاصله بگیرد.

آلین تافلر و در توصیف شرایط به وجود آمده می‌نویسد: در سراسر کشورهای مرفه میزان خود کشی رو به افزایش گذاشته، افسردگی هم گیرنده و جنایت مد روز گردیده است: در ایالات متحده آمریکا، اتاق‌های اورژانس بیمارستان‌های مملو از معتادان به (ماری جوانا) و... می‌باشد در رم تروریست‌ها کمین کرده اند در پاریس و لندن دزدی و وحشی‌گری رو به افزایش گذاشته است: در مترو و مدارس در نیویورک خشونت غوغا می‌کند. (علی آبادی، ۱۳۹۰).

هر پدیده‌ای که در عالم وجود دارد، بی علت نیست و هیچ رخدادی بی سبب رخ نمی‌دهد. دین‌گریزی فیزیک پدیده اجتماعی، عینی و رفتاری است که معلول و مسبب از اسبابی ویژه است. ذاتاً و فطرتاً مشتاق دین است و با عناصر درون دین، ارتباطی تکوینی و ماهوی دارد، اما عوامل و عللی، سبب می‌شوند که انسان از دین، و مظاهر آن، دوری گزیند. اصولاً در ذات و ماهیت دین، عنصر و یا عناصر گریزد آفرین وجود ندارد. اگر آدمیان معارف دینی را به درستی درک کنند، در هیچ درجه و مرحله‌ای، از دین نمی‌گریزند. (سرابندی ۱۳۹۰).

عمل و عشق دو رکن اساسی در حیات انسانی محسوب می‌شوند و همه جاذبه‌ها و دافعه‌ها در این دو حوزه و براساس این دو معیار رخ می‌دهند در درون دین، هم عقل وجود دارد و هم عشق! و دین با دو گروه باقی مانده استوار باقی خواهد ماند: عقل و عشق! دین هم ذهن انسان را تغذیه می‌کند و هم دل‌ها و قلوب انسان‌های مخاطب، ارتباط برقرار کرد و هم با عقل و ذهن آنان سخن گفت. در واقع در شخصیت انسان، هم عناصر نظری و ایدئولوژیک نقشی اساسی ویژه ایفا می‌کنند و

هم عناصر عاطفی و هیجان آفرین روحی، سهمی بسزا دارند (سرابندی ۱۳۹۰).
 سران استکبار هم؟ اینک سعی می‌کنند که هم در بعد نظری با ایجاد شکوک و شهادت عقل و فکر انسان‌ها را منحرف کنند و هم در بعد عاطفی به جای تقویت عواطف مذهبی احساسات و هیجانات حیوانی را در آدمیان برانگیزانند تا در یک پروسه دراز مدت دور دو عامل احیایی دین خواهی بی اثر شده زمینه‌های متضاد آنها به کار گرفته شود. از سویی امروزه دین ستیزان جهان تلاش می‌کنند که به تدریج دین‌گریزان را به دین ستیزان مبدل سازند و برای اجرای این پروژه خطرناک و دین سوز بیش‌تر سعی دارند که جنبه‌های تعقلی و ابعاد نظری دین را نادیده بگیرند و آنها را به کناری نهند و تماماً بر روی ابعاد عاطفی و احساس مردم، جوانان کار کنند و آموزه‌های دینی را مخالف و با عواطف، روحيات و احساسات انسانی جلوه دهند. آنان معتقدند که هر چه بیشتر در این راستا تلاش کنند، دین‌گریزی سهل‌تر و عمومی‌تر می‌شود و زمینه برای دین و خداگرایی ناشی از جهل انسان است. اما آیا به راستی این موضوع واقعیت دارد؟ (سرابندی ۱۳۹۰).

و در پاسخ به سؤال مطرح شده در اینجا نکاتی را بیان می‌کنیم.

این که مذهب و خداگویی مولود جهل باشد، به دو بیان آمده است:

الف- آگوست کنت و امثال او معتقدند که چون انسان‌ها علل حوادث را در نمی‌یافتند و آنها در این زمینه اندک بود، در نتیجه علل اصلی حوادث ناشناخته را به یک سلسله موجودات عینی (خوایان) و امثال اینها نسبت می‌دادند. مثلاً می‌دیدند که باران و خدای زلزله می‌آید و خدای سیل می‌آید و چون عوامل آن را نمی‌شناختند، آن را به خدای باران زلزله و خدای سیل نسبت می‌دادند.

ب- اسپنسر و دیگران می‌گویند که آدمی از همان اول چنین عقیده یافت که او موجودی دوگانه است. او مردگان را در خواب می‌دید و از همین را به همه موجودات تصمیم داده و چنان عقیده یافته که تمام موجودات دارای یک جسم و یک جان و روح هستند. خورشید و طوفان و کوه و حیوانات، همه و همه یک جسم دارند و یک روح و در هنگام برخورد با سختی‌های روی به التماس و هدیه آوردن برای ارواح و جان‌های این موجودات آورده، چنانکه برای بزرگان و منتقدان خود چنین می‌کردند و خدا گدایی از اینجا ناشی بنا به نظر آگوست کنت با پیشرفت علوم مرتباً خداعقب

نشینی می‌کند وقتی انسان به بلوغ و علمی رسید دیگر جایی برای خدا باقی نمی‌ماند و نباید نظر اسپنسر با علم به این که اشیاء و جهادات دست ک روح ندارند، و حتی روح آدمیان مورد تردید است. دیگر جایی برای پرستش ارواح و طبیعت باقی نمی‌ماند، البته نظر اسپنسر ناظر به پرستش خداوند و خداگویی هم مربوط می‌شود. این نظریه از جهان‌های متفاوت ضعیف و ناپذیرفتنی است که به چند نمونه اکتفا می‌کند.

۱ - خلط بین انگیزه و انگیزه به لحاظ معرفت شناسی امری نادرست است ممکن است که انگیزه درست نبود انگیزه هم نادرست باشد، اگر کسی از سر جهل خدا خداگرا شود امگیزه درستی نداشته است ولی آیا این دلالت دارد که خدا گویی و وجود خدا هم بی معنا است. اگر کسی فکر کرد که عامل اصلی باران رعد و برق است نمی‌توان گفت دیگر باران وجود ندارد و گر با انگیزه فاسدی دارو اختراع کرد که حیات بخش بود نمی‌توان انگیزه را انکار کرد.

۲ - تصویری که آگوست کنت در مورد رابطه خدا با نظام هستی تصویر کرده است نتیجه‌ای جداین نتوان خواهد داشت که همیشه خداوند را در نود علل مجهول جستجو کنیم، در حالی که الهیون در عین حالی که علم به علل مادی داشته خداوند را فاعل می‌دانند و از این جهت نظر ایشان منطقی است.

۳ - آنچه که اینان به عنوان منشأ دینداری و خدا باوری بر شمرده‌اند بد فرض صحبت قضایایی جزئی هستند و نه کلی، اکنون بسیاری از دانشمندان علوم طبیعی و علل فاعلی نظام هستی آشنایی دارند عمیقاً خدا گوا هستند و قهراً نمی‌توان آنان رومی بد جهل کرد.

۴ - ورود به مباحث معرفت شناسی با پیش فرض‌های بد بینانه و خوشبختانه نمی‌تواند نتایج اطمینان آوری داشته باشد، بلکه باید یابی طرف بود و یابی طرفانه قضاوت کرد.

همچنین اکنون فرض‌هایی برای گرایش به دینداری و خداگرایی وجود دارد که موجه‌تر و صادق‌تر از نظریه جهل است، مانند نظریه فطرت، (سرابندی ۱۳۹۰).

بحران دیرپای اعتیاد چشمان نگران جهانیان را همچنان به سوی خود فرا می‌خواند لزوم شناخت ابعاد گوناگون این پدیده از الزامات و ضروریات می‌باشد.

اعتیاد به مواد مخدر به عنوان یک مشکل اجتماعی پدیده‌ای است استعماری که علاوه بر زمینه‌های ناسالم اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی زمینه‌های شخصی روانی و تربیتی نیز در چگونگی ابتلا به آن مؤثر است. امروزه این مشکل چنان گسترده است که لودوینگ یومن، سم شناس معروف گفته است: اگر غذا را مستثنی کنیم هیچ ماده‌ای در روی زمین نیست که به اندازه مواد مخدر این چنین آسان وارد زندگی ملتها شده باشد اعتیاد به مواد مخدر نه تنها خود زاییده مسائل مختلفی است بلکه همچنین بوجود آورنده عوارض مختلف جسمی و فکری و از همه خطرناکتر رکورد اجتماعی است که به دنبال آن سراسر جامعه را فرا می‌گیرد روان شناسان عقیده دارند نیاز هر جامعه به مواد مخدر نشانه انحطاط و سقوط آن جامعه است و به عقیده سیاستمداران برای تسخیر مملکتی و تضعیف و تصاحب ملتی هیچ عاملی بهتر از مواد مخدر نیست.

آن‌ها معتقدند برای مغلوب ساختن ملتها یک کیلوتریاک از چندین تانک و هزاران توپ مؤثرتر است. امروزه آمار و ارقام مربوط به اعتیاد به مواد مخدر در میان نسل جوان تصویر بس دردناکی دارند و می‌توان نسبت به این معضل بزرگ اجتماعی بی‌اعتنا بود. (مجد، ۱۳۸۲).